

- Кожуховська, 2008* – Кожуховська Л. П. Науковий спадок О. М. Біляєва в контексті сучасної лінгводидактики// Теоретична і дидактична філологія : збірник наукових праць. – В.4. – Переяслав-Хмельницький, 2008. – С.227-237.
- Пентиліук, 2007* – Пентиліук М. І., Окуневич Т. Г. Сучасний урок української мови /М. І. Пентиліук, Т. Г. Окуневич. Харків : Основа, 2007.

REFERENCES

- Byelyayev, 2003* – Byelyayev O. Zmist uroku ukrayins'koyi movy /O. Bilyayev //Ukrayins'ka mova i literatura u shkoli. 2003. № 4. S. 2.
- Byelyayev, 2005* – Bilyayev O. M. Lnhvodydaktyka ridnoyi movy /O. M. Bilyayev. – K. : Heneza, 2005. – 243s.
- Dyha* – Dyha N. Tvorcha diyal'nist' profesora Nily Yosypivny Voloshynoyi z proektsiyeyu na s'ohodennya : kruhlyy stil na vshanuvannya pam'iyati providnoho naukovtsya, vchenoho, lyudyny dobroyi i shchyroyi dushi [Elektronnyy resurs] . – Rezhym dostupu : http://didactics.ucoz.ua/_ld/1/138_UL_6-7_12_01.pdf
- Zhayvoronok, 2007* – Zhayvoronok V. V. Ukrayins'ka etnolinhvistyka: narysy/ V. V. Zhayvoronok. – K. : Dovira, 2007. – 261s.
- Libikh fon, 2010* – Libikh fon Yu. Naukova shkola profesora Nily Voloshynoyi yak kul'turolohichno-osvitniy prostir/ Yustus fon Libikh// Ukrayins'ka literatura v zahal'noosvitniy shkoli. – 2010. – №1. – S.3.
- Kozhukhovs'ka, 2008* – Kozhukhovs'ka L. P. Naukovyy spadok O. M. Bilyayeva v konteksti suchasnoyi lnhvodydaktyky// Teoretychna i dydaktychna filolohiya : zbirnyk naukovykh prats'. – V.4. – Pereyaslav-Khmel'nyts'kyy, 2008. – S.227-237.
- Pentylyuk, 2007* – Pentylyuk M. I., Okunevych T. H. Suchanyy urok ukrayins'koyi movy / M. I. Pentylyuk, T. H. Okunevych. – Kharkiv : Osнова, 2007.

Надійшла до друку 17.06.2014.

УДК 37.011.3-051:78

Микола Колос

ЕТНОКУЛЬТУРНІ ВИТОКИ ВІТЧИЗНЯНОЇ ХОРОВОЇ КУЛЬТУРИ В ПРОФЕСІЙНОМУ СТАНОВЛЕННІ ВЧИТЕЛЯ МУЗИКИ

Інтенсивний розвиток українського хорового мистецтва зумовлений художніми традиціями нашого народу. Хорова культура сучасності постає як закономірний спадкоємець багатомістових традицій. Багатомістовий педагогічний досвід хорових діячів, українських композиторів має стати предметом детального вивчення в процесі підготовки майбутнього вчителя музики.

Вітчизняна хорова культура виступає унікальним явищем в історії національної та світової музичної культури. Основним джерелом її формування стали кращі зразки народної пісенної музики. Дослідження витоків хорової культури, стилістики та художнього оформлення української хорової музики, яка формувалася упродовж століть, і сьогодні залишається актуальною проблемою музично-педагогічної освіти.

Хорова педагогіка є найбільш масштабним явищем в музично-педагогічній освіті України. Комплексний підхід науковців до вивчення різноманітних явищ хорового мистецтва сприяє створенню цілісної картини її просторового буття в системі національної музичної культури.

Важливим джерелом формування хорознавчого напрямку в українському музикознавстві стала наукова спадщина Н. Горюхіної, І. Гулеско, А. Лащенко,

М. Лисенка, С. Людкевича, Т. Мартинюк, П. Сокальського, О. Шреер-Ткаченко, Б. Яворського.

Генезис та еволюцію хорової культури в Україні можна простежити на прикладі функціонування навчальних закладів XIX-XX століть, а також вивчення особливості творчої діяльності видатних викладачів, виконавців, хорових диригентів, композиторів, теоретиків музичного мистецтва. Така ретроспектива дає змогу відтворити панораму формування диригентсько-хорової освіти в Україні і зробити висновки щодо розвиненості, багаторівневості та цілісності цього процесу.

У кращих зразках народної музичної спадщини риси національної свідомості виступають як внутрішня сутність, як неповторність образно-емоційного відродження, де реалізуються існуючі чи призабуті національні традиції, естетичні ідеали, почуття, смаки, норми, відбивається життя народу в його історичні та національній визначеності.

Готуючись до диригентсько-хорової діяльності студенти вивчають пісенний репертуар, кращі зразки народної музичної спадщини, у яких виявляється самобутній духовний склад народу, його звичаї, традиції.

Ключові слова: *хорова культура, музичне мистецтво, вчитель музики, пісенний репертуар, хоровий спів.*

Интенсивное развитие украинского хорового искусства обусловлено художественными традициями нашего народа. Хоровая культура современности предстает как закономерный наследник многовековых традиций. Многовековой педагогический опыт хоровых деятелей, украинских композиторов должен стать предметом детального изучения в процессе подготовки будущего учителя музыки.

Отечественная хоровая культура выступает уникальным явлением в истории национальной и мировой музыкальной культуры. Основным источником ее формирования стали лучшие образцы народной песенной музыки. Исследование истоков хоровой культуры, стилистики и художественного оформления украинской хоровой музыки, которая формировалась на протяжении веков, и сегодня остается актуальной проблемой музыкально педагогического образования.

Хоровая педагогика является наиболее масштабным явлением в музыкально педагогическом образовании Украины. Комплексный подход ученых к изучению различных явлений хорового искусства способствует созданию целостной картины ее пространственного бытия в системе национальной музыкальной культуры.

Важным источником формирования хорового направления в украинском музыковедении стала научное наследие Н. Горюхиной, И. Гулеско, А. Лащенко, Н. Лысенко, С. Людкевича, Т. Мартинюк, П. Сокальського, А. Шреер-Ткаченко, Б. Яворського.

Генезис и эволюция хоровой культуры в Украине можно проследить на примере функционирования учебных заведений XIX-XX веков, а также изучение особенности творческой деятельности выдающихся преподавателей, исполнителей, хоровых дирижеров, композиторов, теоретиков музыкального искусства. Такая ретроспектива позволяет воспроизводить панораму формирования дирижерско – хорового образования в Украине и сделать выводы относительно уровня развития и целостности этого процесса.

В лучших образцах народного музыкального наследия черты национального сознания выступают как внутренняя сущность, как неповторимость образно – эмоционального возрождения, где реализуются существующие или подзабытые национальные традиции, эстетические идеалы, чувства, вкусы, нормы, отражается жизнь народа в его исторической и национальной определенности.

Готовясь к хоровой деятельности студенты изучают песенный репертуар, лучшие образцы народного музыкального наследия, в которых проявляется самобытный духовный склад народа, его обычаи, традиции.

Ключевые слова: хоровая культура, музыкальное искусство, учитель музыки, песенный репертуар, хоровое пение.

Intensive development of Ukrainian choral art driven by artistic traditions of our people. Choral culture of modernity appears as a natural successor to the centuries-old traditions. Centuries of teaching experience choral figures Ukrainian composers should be the subject of detailed study in the preparation of future music teacher.

Our choral culture is a unique phenomenon in the history of national and world music. The main source of its formation were the best examples of folk song music. Research the origins of choral culture, style and decoration of Ukrainian choral music that evolved over the centuries, and today remains a pressing challenge musical and teacher education.

Choral pedagogy is the most ambitious event in music and teacher education in Ukraine. An integrated approach to the study of various scientific phenomena choral art helps create a coherent picture of the space being in the national musical culture.

An important source of choral direction Ukrainian musicology became scientific heritage N. Horyuhinoyi, J. Hulesko, A. Lashchenko, N. Lysenko, S. Lyudkevych, T. Martynyuk, P. Sokolsky, B. Jaworski, A. Shreyer-Tkachenko, B. Yavorsky.

The genesis and evolution of choral culture in Ukraine can be seen in the functioning of educational institutions of the nineteenth and twentieth century's, and the study of creativity features outstanding teachers, singers, choral conductors, composers, music theorists. This retrospective enables playback panorama forming conductor and choral education in Ukraine and draw conclusions about sophistication, development and integrity of the process.

In the best examples of folk music heritage features of national consciousness acting as the inner essence, as unique imagery and emotional rebirth, which implemented the existing national or forgotten tradition of aesthetic ideals, feelings, tastes, norms affect people's life in its historical and national certainty.

In preparation for conducting and choral activities, students learn the song repertoire, the best examples of folk music heritage, which turns out to be an original composition spiritual people, their customs and traditions.

Keywords: choral culture, music art, music teacher, song repertoire, choral singing.

Постановка проблеми. Процеси державотворення в Україні на початку ХХІ ст. обумовили суттєві зміни в духовному житті суспільства. Важливою ознакою цього процесу є відродження музично-пісенної творчості, створення аматорських художніх колективів.

Вітчизняна хорова культура виступає унікальним явищем в історії національної та світової музичної культури. Основним джерелом її формування стали кращі зразки народної пісенної музики. Дослідження витоків хорової культури, стилістики та художнього оформлення української хорової музики, яка формувалася упродовж століть, і сьогодні залишається актуальною проблемою музично-педагогічної освіти.

Інтенсивний розвиток хорового мистецтва в Україні зумовлений художніми традиціями нашого народу. Хорова культура сучасності постає як закономірний спадкоємець багатотисячолітніх традицій. Багатотисячолітній педагогічний досвід хорових діячів, українських

композиторів став предметом детального вивчення в процесі фахової підготовки майбутнього вчителя.

Характерними рисами українців здавна вважають схильність до поезії, музики та співу. Вже в епоху романтизму Україна ввійшла до храму світової культури з гроном народної поезії, мелосу. Найвищі художні досягнення хорової музики завдячують церковній культурі, оскільки християнська церква протягом багатьох віків була основним центром музичного професіоналізму.

Диригентська діяльність з дитячими хоровими колективами, як компонент професійної компетентності майбутнього вчителя музики, сьогодні наділена високими етнокультурними ідеалами. У роботі з хоровим колективом, який розглядається як найдосконаліший музичний інструмент, у якому тисячі сердець об'єднуються в одне велике серце (К. Ушинський), особливої пріоритетності надається морально-етнічним засадам.

Хорова педагогіка є найбільш масштабним явищем в музично-педагогічній освіті України. Комплексний підхід науковців до вивчення різноманітних явищ хорового мистецтва сприяє створенню цілісної картини її просторового буття в системі національної музичної культури.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вчені з давніх часів розпочали дослідження різних аспектів хорової культури.

Українські вчені висвітлюють різні проблеми народного багатоголосся та хорової творчості (М. Боровик, Т. Булат, Л. Пархоменко, А. Терещенко, Б. Фільц, М. Юрченко), хорової культури (В. Клиш, Л. Мазепа, Л. Пархоменко, О. Шевчук), музикознавства та музичної освіти (В. Іванов, К. Луганська, Н. Семененко, О. Цалай-Якименко, Т. Шеффер).

Концептуальні засади українського музикознавства були сформовані в працях М. Дилецького, М. Березовського. Основним джерелом формування хорознавчого напрямку в українському музикознавстві стала наукова спадщина П. Сокальського, М. Лисенка, С. Людкевича.

Результати вивчення науково-методичної літератури та практичного досвіду довели, що шляхи впровадження здобутків національного мистецтва у навчально-виховний процес є одним із пріоритетних напрямків дослідження.

Аналіз сучасних досліджень та публікацій, у яких започатковано розгляд зазначеної проблеми (А. Алексюк, В. Андрущенко, І. Зязюн, В. Іванов, Л. Коваль, І. Кресіна, В. Кудін, В. Мазепа, С. Максименко, С. Сисоєва, Г. Падалка), дає підстави для висновку про необхідність активного розкриття її сутності з інноваційних позицій з метою осмислення народного мистецтва як художнього виміру людського буття, зокрема в національних його вимірах.

Проте і сьогодні лишається багато невизначених аспектів проблеми формування національних орієнтирів студентської молоді засобами українського народного мистецтва, мало уваги приділяється вивченню принципових шляхів та різноманітних форм і методів пізнання студентами творів народної музики. Тому *метою написання статті* було розглянути етнокультурні витoki вітчизняного хорового мистецтва як засобу формування етнокультурного компонента фахової компетентності майбутнього вчителя музики.

Виклад нового матеріалу. Генезис та еволюцію хорової культури в Україні можна простежити на прикладі функціонування навчальних закладів XIX-XX століть, а також вивчення особливості творчої діяльності видатних викладачів, виконавців, хорових диригентів, композиторів, теоретиків музичного мистецтва. Така ретроспектива дає змогу відтворити панораму формування диригентсько-хорової освіти в Україні і зробити висновки щодо розвиненості, багаторівневості та цілісності цього процесу. Найдавнішим документальним джерелом обґрунтування засад хорового співу вважають «Азбуки» часів Київської Русі, які виступають прообразом хорознавства (А. Лашенко) [Лашенко, 1998: с. 14].

Розвиток церковного співу в Київській Русі супроводжувався появою центрів і шкіл хорового співу. Разом із школою навчання співу існував в Києві двір деместиків – співаків-солістів, що поєднували в одній особі диригентів хору й учителів співу. Важливим центром розвитку церковної музики, культури і освіти, стає в XI-XII ст. Києво-Печерська Лавра. Серед її визначних майстрів хорового співу піснетворець Стефан, що був деместиком або установником (керівником) хору в Печерському монастирі, чернець Григорій Печерський, автор текстів до давніх мелодій, майстер Київського розспіву Лука, який заснував у Володимирі на Волині хорову школу. До основних педагогічних методів навчання співу належали власний показ голосом, повторення учнями голосу.

Виникнення ранніх форм багатоголосся в церковному хоровому співі дослідники відносять до XVI-XV ст. Основними центрами музичної освіти, як і взагалі поширення писемності, були братські школи у Львові, Луцьку, перша українська Академія-Острозька (1580 р.). Музика, передусім спів, вивчалась протягом всього періоду навчання в одному ряду з іншими основними науками.

Визначним центром музичної освіти був Києво-Могилянський Колегіум, де музика займала важливе місце в навчальному процесі як одна з «семи вільних наук». Хор Києво-Могилянської Академії досяг високого мистецького рівня співу як «перлина серед усіх хорів того часу». Наявність в хорі дитячих голосів створювала додаткові умови для виконання багатоголосих творів. Хори вважалися своєрідною школою формування вокальної культури. Багатовіковий досвід співу

передавався від старших до молодших вихованців. Регентами хору були, як правило, студенти старших курсів. Діяльність хору та його регентів, за відгуками сучасників, відрізнялись великою старанністю і палкою любов'ю до співу, дивовижною чуйністю до хорového звуку і багатотембровою палітрою звучання, глибиною відтворення художньої думки. Виконавський стиль хору характеризувався великою силою експресії, безпосередністю натхнення. На початку XVIII-XIX ст. в Академії відкриваються класи підготовки музикантів-регентів, кваліфікованих півчих, композиторів і теоретиків, подальша діяльність яких відіграла важливу роль в розвитку хорového культури, становленні музичного професіоналізму та розвитку диригентсько-хорového освіти в цілому.

У XVII-XVIII ст. інтенсивно розвивається хорове мистецтво, композиторська творчість, вокально-хорова педагогіка. Розробляються основи теорії музики і композиції, хорového аранжування, вправи і поради для навчання співу, хорového диригування (М. Дилецький). Вчені доводять здатність музики відтворювати глибокі людські почуття, необхідність узгодження образності слова і виражальних властивостей музики. В основі методики навчання співу лежить розвиток голосу, освоєння абсолютно-релятивної сольмізації, почуття ритму і метру (М. Березовський). Важливим внеском у розвиток вітчизняного музикознавства стала музично-фольклорна спадщина М. Лисенка, П. Сокальського, Б. Яворського. Особливе значення для розвитку хорového культури в системі наукових поглядів Б. Яворського мали висловлені вченим думки про те, що «сутність музичної інтонації і розкривається в результаті усвідомлення взаємозв'язків між звуками: художній твір відзначається цілісністю і має два рівня пізнання (безпосереднє сприймання і аналіз); активне усвідомлення музичної мови потребує інтенсивної роботи слухової сфери» [Мартинюк, 1997: с. 11].

Вагомими здобутками українського хорознавства стали наукові праці Н. Горюхіної, О. Шреєр-Ткаченко, в яких виявляються основні риси української хорového класики, досліджуються культурні надбання минулого та міжнародні зв'язки української хорového музики, досліджується глибоке розуміння жанрової специфіки та національного стилю хорového мистецтва. Наукові дослідження Н. Горюхіної («Национальный стиль: понятие и опыт анализа», «Методика анализа национального стиля», «Гармонія в обробках народних пісень М. Леонтовича») є важливим джерелом для розробки методологічних засад сучасної диригентсько-хорového освіти та детального змістовного наповнення окремих навчальних дисциплін.

Культурологічний аналіз процесу формування національного хорového стилю, розкриття значення та функцій хорového мистецтва в

духовному житті народу та системі музичного професіоналізму, висвітлення проблем виконавської хорової естетики, аналіз хорової музики різних історичних періодів є предметом дослідження І. Гулеско.

Концептуальною для сучасного хорознавчого музикознавства є наукові розробки А. Лашенка, в яких науковець на прикладі розвитку хорових шкіл України висвітлює джерела традиції, виконавську естетику, організаційні форми функціонування хорових колективів, своєрідність технічних прийомів виконавства, репертуарні тенденції тощо. На прикладі аналізу хорових творів різних стилів і жанрів вчений розробляє теорію створення цілісної моделі науки про хорову культуру [Мартинюк, 1999].

Виявлення типів взаємовідношень географічного та соціокультурних чинників регіональної музичної культури, детермінованих особливостями історичного розвитку музичної культури окремо взятого регіону розкрито в дослідженнях Т. Мартинюк [Мартинюк, 2003]. З хоровим мистецтвом автор пов'язує зародження й розвиток вітчизняної музикознавчої науки, доводить, що хорова культура є найбільш масштабним явищем в музичній культурі усіх регіонів України.

Адже комплексний підхід мистецтвознавців до вивчення різноманітних явищ хорової культури сприяє створенню цілісної картини її просторового буття в системі національної музичної культури. У кращих зразках народної музичної спадщини «риси національної свідомості виступають як внутрішня сутність, як неповторність образно-емоційного відродження, де реалізуються чи призабуті національні традиції, естетичні ідеали, почуття, смаки, норми, відбивається життя народу в його історичні та національній визначеності. Національне може виявлятися у сюжетах, реалізовуватися в трактуванні, образному баченні, національному забарвленні» [Історія української музики, 1992: с. 93].

Готуючись до диригентсько-хорової діяльності студенти вивчають пісенний репертуар. Пісні та ігрові дії супроводжували все життя наших предків. Жанрова система народних пісень охоплює такі її основні різновиди, як колискові, жартівливі, ліричні, пісні-сказання, сімейно-побутові, суспільно-побутові пісні тощо. З різним хліборобським циклом пов'язана велика кількість народних пісень. Відзначення Різдва, Нового року та інших зимових свят супроводжується колядками, щедрівками («Щедрик», «Добрий вечір тобі», «Коляда, коляда»).

Весняні ігри і пісні побутують в Україні у двох різновидах: веснянках і гаївках, які виконуються на великодні свята.

З кінця XV – початку XVI ст. в усній традиції формуються нові жанри, які вплинули на духовне та культурно-мистецьке життя

українського народу. У цей час виникає героїчний епос – думи та історичні пісні, що продовжували давні епічні традиції Київської русі і стали гордістю української нації. Записування дум від кобзарів, як і фольклору в цілому розпочинається в ХІХ ст. з усвідомленим великої художньої цінності української народної музичної творчості. Першу публікацію нотних записів дум та пісень здійснив М. Лисенко. Це були думи записані від кобзаря О. Вересая. У фундаментальній праці Ф. Колесси «Мелодії українських народних дум» (1910-1913 р.р.) подана значна кількість дум та історичних пісень з нотами. В праці Д. Ревуцького «Українські думи та пісні» (1930 р.) також наведені зразки дум та історичних пісень. У таких творах, як: «Зажурилась України, що ніде прожити», «Ой у неділеньку рано-пораненьку», «Про Самійла Кішку», «Про козака Голоту», «Про Івася Коновченка» розкриваються трагічні події, пов'язані з козацькою національно-визвольною боротьбою.

У збереженні епічного репертуару, виконавських традицій вагому роль відіграли кобзарсько-лірницькі цехи. Виконавці дум та історичних пісень виконували велику просвітницьку функцію серед широких верств українського народу, сприяли формуванню його національної самосвідомості.

У кращих зразках народної музичної спадщини виявляється самотутній духовний склад народу, його звичаї, традиції.

Висновки. На початку ХХІ ст. відбувається інтенсивне осмислення проблем хорової культури. Розгляд основних етапів розвитку хорознавчого музикознавства свідчить про те, що з хоровим мистецтвом пов'язується зародження й розвиток вітчизняної музикознавчої науки.

Хорова культура є найбільш масштабним явищем в музичній культурі усіх регіонів України. Комплексний підхід мистецтвознавців до вивчення різноманітних явищ хорової культури сприяє створенню цілісної картини її просторового буття в системі національної музичної культури.

Повноцінне залучення студентів до вивчення народного пісенного мистецтва виступає ефективним засобом їх етнокультурного виховання, сприяє формуванню духовних та морально-естетичних якостей. Впровадження на цій основі технологій диригентсько-хорової підготовки фахівців, здатних будувати систему національних цінностей залишається актуальною проблемою сучасної мистецької освіти.

ЛІТЕРАТУРА

- Історія української музики, 1992* – Історія української музики. – Т.2. К., 1992. – 615 с.
- Лашенко, 1998а* – Лашенко А. П. Проблеми дослідження вітчизняної хорової культури / А. П. Лашенко // Українське музикознавство. Вип. 28. – К.: НМАУ ім. П. І. Чайковського, 1998. – С.13-24.

- Лашенко, 1999b* – Лашенко А. П. Українське хорове мистецтво ХХ ст. / А. П. Лашенко / [науковий вісник НМАУ ім. П. І. Чайковського] // Музичне виконавство. Вип. 14. Кн. 6. К.; 1999. – С. 18 – 31.
- Мартинюк, 1997a* – Мартинюк А. К. Персоналії української музичної культури в світлі педагогічної спадщини / А. К. Мартинюк // Теоретичні та практичні питання культурології: [зб. наук, статей]. – Вип. 1, ч. 2. К.: Логос, 1997. – С. 9-16.
- Мартинюк, 2003b* – Мартинюк Т. В. Музичний професіоналізм Північного Приазов'я ХІХ-ХХ століть / Т. В. Мартинюк // [монографія]. – Мелітополь, 2003. – 608 с.

REFERENCES

- Istoriya ukrayins'koyi muzyky, 1992* – Istoriya ukrayins'koyi muzyky. – Т.2. – К., 1992. – 615 s.
- Lashchenko, 1998a* – Lashchenko A. P. Problemy doslidzhennya vitchyznyanoi khorovoyi kul'tury / A. P. Lashchenko // Ukrayins'ke muzykoznavstvo. Vyp. 28. – К.: NMAU ім. П.І.Чайковського, 1998. – С.13-24.
- Lashchenko, 1999b* – Lashchenko A. P. Ukrayins'ke khorove mystetstvo KhKh st. / A. P. Lashchenko / [naukovyy visnyk NMAU im. P.I.Chaykovsk'koho] // Muzychne vykonavstvo. Vyp. 14. Kn. 6. K.; 1999. S. 18 – 31.
- Martynyuk, 1997a* – Martynyuk A. K. Personaliiy ukrayins'koyi muzychnoyi kul'tury v svitli pedahohichnoyi spadshchyny / A. K. Martynyuk // Teoretychni ta praktychni pytannya kul'turolohiyi: [zb. nauk, statey]. – Vyp. 1, ch. 2. – К.: Lohos, 1997. S. 9-16.
- Martynyuk, 2003b* – Martynyuk T. V. Muzychnyy profesionalizm Pivnichnoho Pryazov'ya KhKh-KhKh stolit' / T. V. Martynyuk // [monohrafiya]. – Melitopol', 2003. – 608 s.

Надійшла до друку 22.07.2014.

УДК 1 : 001 + 316 . 61

Наталія Лазуріна

ГОЛОВНІ ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ОСОБИСТОСТІ (НА ПРИКЛАДІ УКРАЇНСЬКОГО ГРОМАДЯНСЬКОГО ПРОСТОРУ)

В статті піддано аналізу стан головних зовнішніх чинників формування громадянської компетентності особистості, таких, як політичний режим, громадянська культура, громадянське суспільство, на прикладі українського громадянського простору. Політичний режим – органічна, навіть стрижнева частина політичної системи будь-якого суспільства, в тому числі і сучасного українського. Найважливішим наслідком функціонування будь-якого політичного режиму як об'єктивного зовнішнього чинника сутності громадянської компетентності особистості є стан громадянського суспільства. Рівень демократичного політичного режиму, а відповідно і політичного життя суспільства, прямим чином впливає на якісний стан громадянської компетентності, на те, в яких формах – відкритих чи закритих буде реалізовуватися. Громадянська культура, в свою чергу, зумовлена особливостями буття громадянського суспільства, його характером, особливостями функціонування тощо. Зазначено, що справа політичної системи, політичного режиму, держави – законодавчо та організаційно сприяти актуалізації та практичній інституалізації людських інтересів. Тому, що громадянські інституції, тенденції їх розвитку, перспективи, відносини з державою показують фактичний стан та перспективи розвитку громадянського суспільства.